

Жол кыймылынын коопсуздугу боюнча билим берүү Жыйнагы

EASST билим берүү жыйнагына кош келиңиз. Бул жыйнак билим берүү максатында иштелип чыгып, формалдуу жана формалдуу эмес билим берүүнүн алкагында жол кыймылынын коопсуздугун окутууга жардам берүүгө арналган.

Окутуу процессин жөнөкөй жана оюн формасында уюштуруу менен педагогдор, ата энелер кенже жана өспүрүм курактагы балдарга жолдо коопсуз болууга жардамдашышат.

Аталган жыйнак кенже жана өспүрүм курактагы балдардын курагына жараша жол кыймылынын коопсуздугун үйрөтүүдө зарыл болуучу ресурстарды (материалдар) камтыйт.

Билим берүү жыйнагындагы бардык тапшырмалардын башкы принциптери төмөнкүлөр болуп эсептелет:

- Жол кыймылын жана анын кооптуулугун **түшүнүү**.
- Жолдогу **үлгүлүү жүрүм-турум**.
- Өзүнүн жана айланадагылардын коопсуздугун камсыз кылуу үчүн **туура, коопсуз жүрүм-турумду тандоо**.

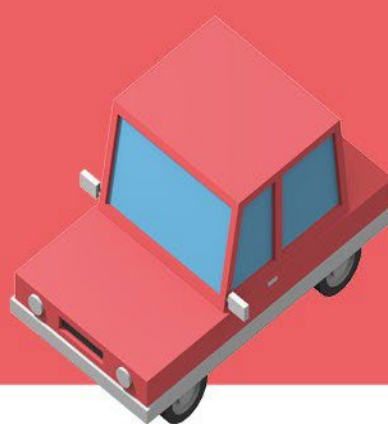
Эмне үчүн Жол Кыймылынын Коопсуздугун Үйрөнүү Зарыл?

Дүйнө боюнча күн сайын 18 жашка чейинки 500дөй адам каза табат. Өлүмдүн башкы себеби жол кырсыктары болуп саналат. Анын курмандыктары негизинен жаштар болуп, бул кесепеттен дүйнөнүн бир дагы аймагы сыртта калган эмес.

Кенже жана өспүрүм курактагы балдардын коопсуздугу тууралуу сөз кылганыбызда, жол кыймылынын коопсуздугу өзгөчө мааниге ээ. Жол коопсуздугунун көндүмдөрүн үйрөнүүчү канчалык эмес. Дүйнө боюнча жыл сайын 1.2 миллион адам жолдо каза табат, ал эми ондогон миллиону жаракат алып, же майып болуп калышат.

Балдар өзгөчө аялуу, алардын кырсыкка кабылуу тобокелчилиги жогору, анткени: Кичинекей балдар жолдогу абалды жакшы көрө алышпайт, анан калса аларды айдоочулар да жакшы байкашпайт.

6-11

ол кыймылынын коопсуздугу боюнчабилим берүү Жыйнагы (уландысы)

Чоңдорго караганда алар коркунучтуу кырдаалдарды жакшы айырмалай алышпайт, коопсуз жүрүм-турум жасоо үчүн туура чечим кабыл алууга көздөрү жетпейт.

Алар физиологиялык жактан кичинекей, ошондуктан жол-транспорт окуясы болгон учурда транспорт каражатынын соккусуна көп туш болушат.

Окутуучулар балдарды жашоодогу маанилүү нускаларга үйрөтүп, коопсуз жүрүм-турум көндүмдөрүнө тарбиялоо аркылуу балдарды коргой алышат. Кичинекей балдардын жол жана жол транспорт кооптуулугу тууралуу түшүнүктөрүн калыптандыруу, мындан тышкары жолдогу коопсуз жүрүм-турум – мына ушул жетилүүнүн эки аспектисин түшүндүрүү аркылуу жардам бере алышат.

Жол кыймылынын коопсуздугу – бул кенже жана өспүрүм курактагы балдарды тартуунун эң сонун предмети. Ал тургай эң кичинекей бала да бул тууралуу бир нерсе билиши керек, анткени ар бирибиз сыяктуу ал дагы жол кыймылынын катышуучусу, ал эми жол кыймылынын коопсуздугу бардыгыбызга тиешелүү.

Билим берүү жыйнагына киришүү

Аталган жыйнак жолдогу коопсуз жүрүм-турум эрежелери, жол кыймылынын коопсуздугу менен тааныштырууга арналган кызыктыруучу жана интерактивдүү сабактарды камтыйт.

Жыйнак үч бөлүккө бөлүнгөн:

6 жашка чейин

6 – 11 жаш

12– 14 жаш

Ар бир бөлүктөгү темалар топтун курактык өзгөчөлүгүнө жараша берилип, алардын бардыгы биздин башкы принциптерибиз менен байланышкан.

Билим берүү жыйнагын кантип колдонуу керек

Жыйнактын ар бир бөлүгү баланын курагына ылайык окутуучулар жана топтун жетекчилерине сунуштарды, тааныштыруучу материалдарды камтыйт.

2

European Bank
for Reconstruction and Development

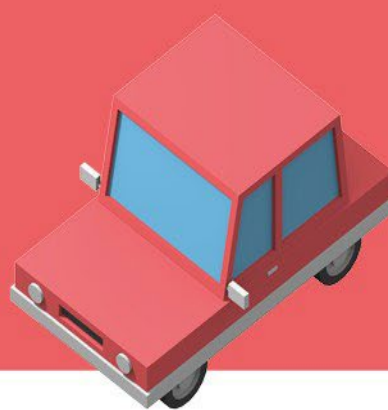
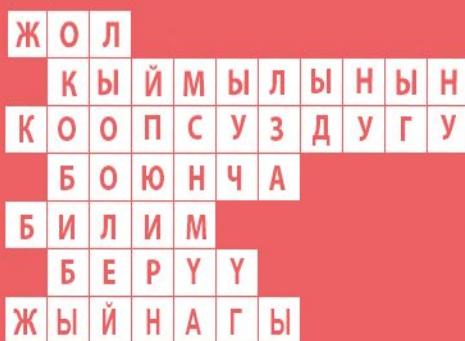

eastt
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

6-11

Жол кыймылынын коопсуздугу боюнча билим берүү Жыйнагы(уландысы)

Бул өзөктүк эскертүүлөр, материалдардын өзү кенже жана өспүрүм курактагы балдарга жол кыймылынын коопсуздугу боюнча сабак өтүүгө керектүү бардык маалыматтарды камтып турат.

Ресурстук база төмөнкүлөрдү камтыйт: окутуучунун жетекчилиги менен өтүлгөн САБАК (пландаштырылган сабак же көнүгүү), мындан тышкары ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР көбөйтүлүп, балдарга таратылышы керек.

Аталган сабактар жана таратылуучу материалдар жол кыймылынын коопсуздугу боюнча билим берүү программасын калыптандырат жана сабактын программасына же сабактан кийин өтүлүүчү иш-чараларга киргизилсе болот. Биз таратылуучу материалдарды колдонуп ар бир жума сайын бир нече жума бою сабак өтүүнү, мүмкүн болушунча жол кыймылынын коопсуздугу тууралуу девиздерди кайталоону сунуштайбыз.

Ошол эле учурда жол кыймылынын коопсуздугу боюнча так суроолорго көңүл буруу үчүн таратылуучу материалдар жана сабактар өз өзүнчө колдонулса да болот. Алардын ар бири жол коопсуздугу боюнча маселелер тууралуу кенен маалымат берүүгө багытталган өз алдынча көнүгүү болуп саналат.

Аталган материалдарды колдонууда төмөнкүлөрдү эске салыңыздар:

Башкы Девиздер

Ар бир бөлүктөгү окутуучунун жазгандары топтун курагына ылайык келүүчү **башкы девиздерди** белгилейт. Ар бир көнүгүү өзүнө башкы девиздерди жана максаттарды камтыйт. Ушул башкы девиздерге дайыма басым жасоого аракеттенгиле.

Жигердүү Үйрөнүү

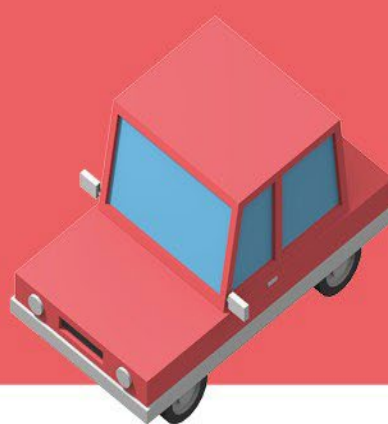
Кенже жана өспүрүм курактагы балдар кызыгып, жигерденген учурда абдан мыкты өздөштүрүшөт. Сабактарды мүмкүн болушунча балдардын жигердүү катышуусунда **интерактивдүү** өткөрүүгө аракет жасагыла.

Реалдуу турмуштук тажрыйбадан

Жол, жол кыймылы жана жолдогу коопсуздук тууралуу окутууда кенже жана өспүрүм курактагы балдардын жеке тажрыйбага ээ болуусу өтө маанилүү. Жол кыймылынын коопсуздугу боюнча сабактарыңызга дайыма **имараттан сырткары жерде практикалык сабактарды** өтүүгө аракет жасоону зарыл.

3

6-11

Жол кыймылынын коопсуздугу боюнча билим берүү Жыйнагы(уландысы)

Терминологияны түшүнүү

Балдар жол кыймылынын коопсуздугу деген эмне экендигине чындап кызыгып, түшүнүүсү үчүн тиешелүү **сөз байлыгына** ээ болуш керек. Сиз колдонгон терминдер окуткан балдарыңызга тааныш жана түшүнүктүү боло тургандыгына ынангандай болуңуз. Муну кенже жаштагы балдар менен иштөөдө эске алуу абдан маанилүү. Ал эми башка курактагы балдардын тобу менен иштөөдө да эстен чыгарбоо зарыл.

Айырмачылык

Бул жыйнак балдардын жолдо корголушун камсыздоо үчүн жол кыймылынын коопсуздугу, жолдогу коопсуз жүрүм-турум боюнча жалпы колдонулуучу девиздерди үйрөнүүгө арналып иштелип чыгылган. Балким, сиз окуткан топтогу балдардын өздөрүнүн **жеке тажрыйбалары** жана жол, жол кыймылы тууралуу **ар кандай түшүнүктөрү** болушу мүмкүн, андай болсо сабагыңызды да ошого карап ылайыкташтырууга туура келет. Мисалы, айрым балдардын үй бүлөсүндө машинасы жок, айрымдары жашаган жерде жөө жүрүүчүлөр үчүн тротуар жок болушу мүмкүн. Мындан тышкары, жашоо шарттары ар кандай болушу мүмкүн, шаардагы жашаган балдар, айылда жашаган балдардын ортосунда бири биринен айырмаланган маселелер келип чыгат. Мына ушулардын бардыгын сабак өтүүдө эске алууга, тиги же бул маселени ар кандайча кароого туура келет.

Кылдаттык

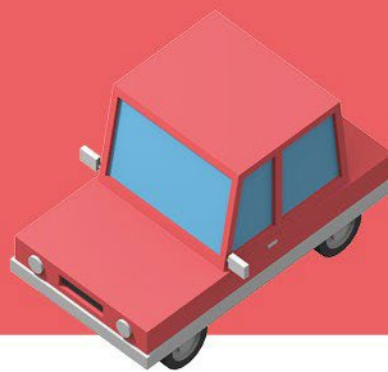
Топтун жетекчилери адегенде эле топтогу балдардан жол-транспорт окуясына кабылган жакындары же туугандары бар экендигин сурап алган оң. Мындай учурда өзгөчө кылдаттык талап кылынат, мүмкүн ата-энелерге эскертип же ата-энеси жокто баланы караган адамга баланы сабакка алдын ала даярдоосун айтып коюу зарыл.

Ата-энелерди / Ата-энелердин ордуна баланы караган адамды тартуу

Жол кыймылынын коопсуздугу боюнча сиздин сабагыңызга кошумча иретинде бул процесске ата-энелер тартылып, катышуусу зарыл. Балдарга ата-энелердин чоң таасири тиет. Бул жыйнакта балдардын ата-энесине бериле турган кат бар, бул алардын балдар эмнени үйрөнүп жаткандыгы тууралуу кабардар болууга, аталган девиздерди бышыктоого түрткү берет.

4

6-11

6 -11 – жаштагы балдар – Киришүүдөгү эскертүүлөр

Бул бөлүк үйрөтө турган башкы девиздер:
Жолдон өтөөрдөн мурда Токто, Кара жана Ук.
Дайыма коопсуздук курун тагын.
Ачык түстө кийин – айдоочулар сени байкагандай болсун.

Жыйнактын бул бөлүгү жол кыймылынын коопсуздугу боюнча 6 жаштан 11 жашка чейинки курактагы балдар үчүн арналган башкы девиздерди камтыйт. Алар жолдун жана транспорт каражатынын коркунучтуулугун аңдоого, ошол эле учурда көтөрүлгөн маселелер менен таанышууга жана изилдөөгө жардам берүүгө багытталган.

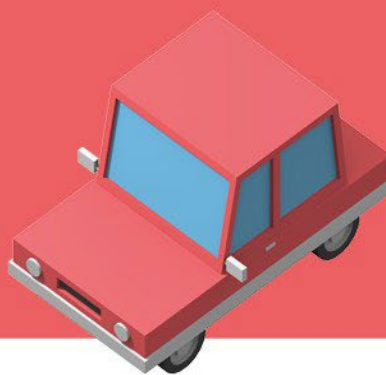
Балдар 6 - 11 жашында бир топ жетилип калышат, ошондуктан педагогдорго өздөрүнүн сабактарын окутулуучу балдардын курагына жараша адаптациялоого туура келет.

Эксперттер 8 жашка чейин баланын организми өсүү, өнүгүү абалында болуп, кыймылдагы автомобиль кайсы аралыкта, ылдамдыгы канчалык экендигин аныктоо жеңил болбойт, алардын көрүүсү жана угуусу да толук өнүгүп бүтө элек деп болжолдошот. Мындан тышкары ушул курактагы балдардын көңүл топтоосу туруктуу эмес, жеңил алаксып кетишет, ал эми кыймылдары импульсивдүү. Ошондуктан сиздин топтогу балдардын курагы кенже балдардын курагына жакын болсо, анда сиз «6 жашка чейин» жыйнагындагы айрым сабактарды бириктирсеңиз да болот.

Кенже курактагы балдар менен иштөөдө жол кыймылынын коопсуздугу тууралуу ой жүгүртүүсүнө артыкчылык берсе болот, бирок бул куракта өз алдынча чечим жасоого болбойт. Токто, Кара жана Ук девизин чечмелөөдө сиз кенже курактагы балдарга жолду кесип өтүүдө дайыма чоңдор менен чогуу болуу керектигин эстерине салыңыз.

Жол, жол кыймылы, коопсуз жүрүм-турум тууралуу окутууда бала өзүнүн жеке тажрыйбасына ээ болуусу абдан маанилүү, ошондуктан жыйынтыктоочу сабакта жергиликтүү аймакка балдарды атайын сейилге алып чыгуу уюштурулат. Кичинекей балдарды транспорт кыймылына байкоо жүргүзүү үчүн алып чыгууну туура уюштуруу, кылдат көз салуу, кырдаалга жеринде баа берүү зарыл экендигин дайыма эсиңизден чыгарбаңыз.

6-11

6 -11 жаш – Киришүүдөгү эскертүүлөр (уландысы)

Иштин башталышы

Бул бөлүмдөгү биринчи эки сабак балдарды жол кыймылынын коопсуздугу боюнча жалпы тематика менен тааныштырып, алардын жолдогу жеке тажрыйбаларына көңүл буруп, ойлонууга, мындан тышкары жолдогу коркунучту андоо жөндөмдүүлүгүн байкоого мүмкүндүк берет.

САБАК : «Коркунучту билүү» окутуучу тарабынан өтүлүп, балдардын диалогго, талкууга жигердүү катышуусун көздөйт. Сизге жергиликтүү аймактын фотографияларын иргөөгө туура келет. Бул фотографияларды балдарга жол кыймылынын коопсуздугу боюнча темага байланыштуу бир катар суроолорду кенен талкуулоону баштоого түрткү берүү үчүн пайдалангыла.

САБАК: «Кол көтөргүлө. Сурамжылоо» Бул сабак «Коркунучту билүү» темасын талкуулоого жигердүү тартууга негизделет жана алардын жолдогу жеке жүрүм-турумдарын талкуулоого мүмкүндүк берет.

Токто, Кара жана Ук

Аталган бөлүм жолдон коопсуз өтүү үчүн «Токто, Кара жана Ук» девизине токтолот.

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ : «Токто, Кара жана Ук». Бул резюме жолду кесип өтүүнүн беш этабын бир баракта берет. Аталган конспект ушул бөлүмдөгү башка материалдар менен бирге колдонулат.

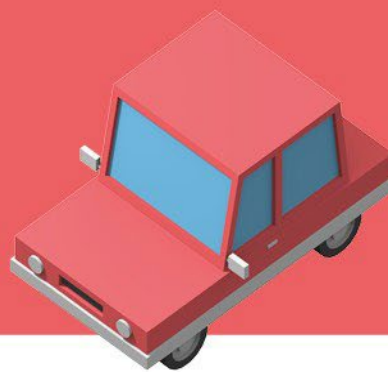
САБАК : «Жолду Коопсуз кесип өтүү» – Сюжеттик – Ролдоштурулган Оюн». Бул сабак болдор коопсуз жолдордо жолду коопсуз кесип өтүү эрежесин үйрөтүүгө арналган.

Балдар таратылуучу материалдар менен таанышкандан кийин ролдоштурулган оюндагы кырдаалдарга катышуусу жана «Токто, Кара жана Ук» девизин бекемдөө үчүн бир катар көнүгүүлөр орун алган:

САБАК : «Коопсуз сейилде». Сюжеттик оюн» бул девизди бекемдөө үчүн көңүлдүү жана натыйжалуу жол.

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Токто, Кара жана Ук. Көнүгүү» бул балдарды жолду кесип өтүүнүн башкы этабына көңүл топтоосуна арналган жазуу жүзүндөгү тапшырма.

6-11

6 -11 жаш – Киришүүдөгү эскертүүлөр (уландысы)

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Плакаты ойлоп чыгар» балдардын көңүлүн девиздерди башкалар менен бөлүшүүгө буруп, өздөрүнүн чыгармачылык жөндөмдөрүн пайдаланууга мүмкүндүк берип, балдардын таанып билүүчүлүк жөндөмдүүлүктөрүн калыптандырып, өнүктүрөт.

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: Жолдон өтүп баратып дайыма кол кармашкыла» бул боёмо сүрөт кенже курактагы балдарга жолдон өтүп баратып дайыма кол кармашып алуу эрежесин бекемдөөгө жардам берет.

САБАК : «Сейилге баралы: Бардыгыбыз Практикага жөнөдүк». Балдардын жолдогу жүрүм-турумдун коопсуздуктуу көндүмдөрү боюнча алган билимдерин практика жүзүндө ишке ашыруусу маанилүү. Бул тапшырма «Токто, Кара жана Ук» сабагын өтүп бүткөндөн кийин балдарды сейилге алып чыгууга мүмкүндүк берет.

Дайыма Коопсуздук Курун Курчан

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Алисанын окуясы» бул окуя, кийинки бир катар көнүгүүлөр балага коопсуздук курун курчануу канчалык маанилүү экендигин, эгер курчанбай койсо эмне боло тургандыгын түшүнүүгө жардам берет.

САБАК : «Коопсуздук куру. Байкоо» бул жөнөкөй тапшырма балдарга коопсуздук курун пайдалануу тууралуу ойлонуп, аны колдонуу боюнча суроолорду талкуулоого мүмкүндүк берет.

Ачык түстө кийин – Айдоочулар сени жакшы көрө алгыдай болсун

САБАК: «Ачык түс – бул Туура» балдарды аталган маселеге алып кирүүгө багытталган баян окуп берүүгө арналган. Кийинки көнүгүүлөр берилген девиздин маанисин кенен талкуулоого жардам берет.

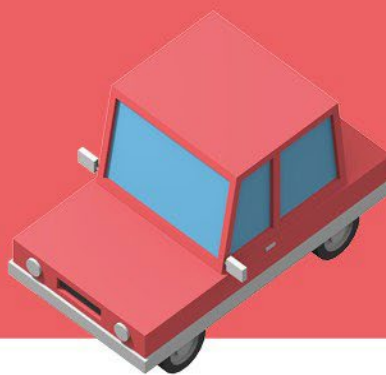
ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Мени ачык түскө боё» окутулган девизди бекемдөө максатында боё үчүн тапшырмалар берилет.

Автомобилде өзүңдү дайыма коопсуз алып жүр

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Автомобилдеги коопсуз жүрүм-турум тууралуу окуя». Бул жазуу түрүндөгү тапшырма балдарды автомобильдеги коопсуз жүрүм-турум боюнча башкы девиздер менен тааныштырып, өзүнүн жеке окуясын жазууну сунуштайт.

7

6-11

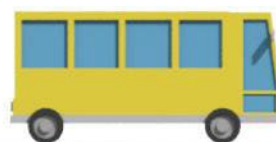
6 -11 жаш – Киришүүдөгү эскертүүлөр (уландысы)

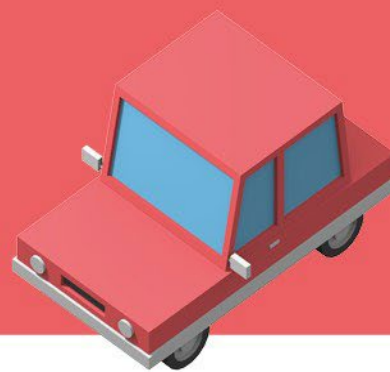
ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Автомобилдеги коопсуз жүрүм-турум» бул жазуу түрүндөгү тапшырма кандай жүрүм-турум коопсуз, кайсынысы кооптуу экендигин үйрөнүүгө мүмкүндүк берет.

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: «Айырмачылыкты тап». Бул аталган билим берүү жыйнагында сунушталган көптөгөн девиздерди бирге чогулткан көңүлдүү жазуу түрүндөгү тапшырма. Балдарга эки сүрөттүн ортосундагы алты айырмачылыкты табуу тапшырмасы берилет. Экинчи сүрөттөгү айырмачылыктар төмөнкүлөр болуп саналат:

1. Тосмо топтун жолго тоголонуп чыгып кетүүсүнө жол бербейт.
2. Айдоочу коопсуздук курун курчанып турат, колун терезеден булгалабайт.
3. Кыз кол кармашып турат.
4. Дарактын жалбырактары бар.
5. Апанын колунда чарба баштыгы.
6. Жолдун жээктерине бордюр (жөө жүрүүчүлөр тосмосу) коюлган.

Эсиңерге сактагыла! Башкы девиздерге баланын көңүлүн дайыма буруп туруу керек, бардык сабактарды бала окутуу процессине жигердүү тартыла тургандай уюштуруу зарыл.

6-11

САБАК : Коркунучту билүү

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок.

Зарыл убакыт: 45 мүнөткө чейин.

Башкы Девиздер: Жолдогу коркунучту кантип билүүгө болот, «Токто, Кара жана Ук».

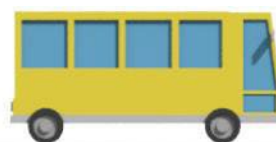
Максат : Балдарды жол, жолдогу кыймыл жана транспорт каражаты кандай коркунучтарды алып келе турганын, кооптуу жана коопсуз жерлерди билүүгө үйрөтүү, коопсуз болуу үчүн аталган маалыматты кантип пайдаланууну түшүнүү. Бул дагы, жолду кесип өтүүгө байланыштуу суроолорду талкуулоо жана жолдон өтөөрдөн мурда «Токто, Кара жана Ук» девизинин маанисин түшүнүү.

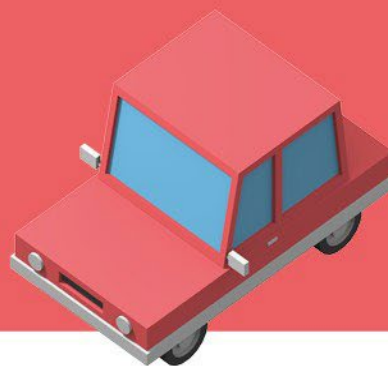
Сабак башталардын алдында жергиликтүү аймактын бир нече фоторграфиясын даярдагыла. Жол, транспорт каражаты, жолдон өтүү үчүн коопсуз жерлер, жолдогу кыймылдын ар кандай түрлөрү, жана транспорт каражаттары, жол белгилери, зарылчылыгына жараша жөө жүрүүчүлөр өтүүчү жолдор, кесилиштердеги күтүлүүчү коркунучтардын түрлөрүн талкуулоого негиз боло турган фоторграфияларды иргеп алгыла. Бул фоторграфияларда көрсөтүлгөн жерлер балдарга тааныш болуш керек, ал эми бул фоторграфиялардын мазмуну балдар менен бир катар сценарийлерди талкуулоого мүмкүнчүлүк бериш керек.

Талкууга чакыруу үчүн фоторграфияларды пайдалангыла. Талкуу учурунда балдарга жолдогу коркунучтардын болушун билүүгө, жолдогу күтүлүүчү коркунучтуу кырдаалдарды талкуулоого түрткү бергиле. Балдардан төмөнкү суроолорго жооп берүүсүн өтүнгүлө:

- Жолдун кайсы бөлүгү кесип өтүү үчүн азыраак кооптуу? Эмне үчүн?
- Жолду кайсы жерден кесип өтүү коркунучтуу? Эмне үчүн?
- Сиз кандай коркунучтарды көрүп турасыз?
- Сиз жол кыймылынын кайсы белгилерин көрүп турасыз? Сиз алардын маанисин билесизби?
- Сиз канча түрдүү багытты жана кыймылдын түрүн көрүп турасыз?

9

6-11

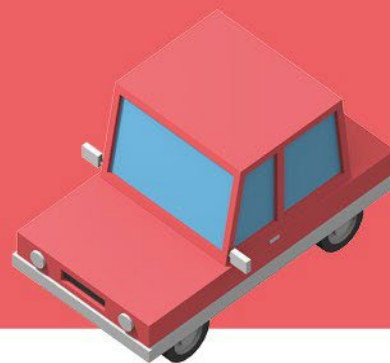
САБАК : Коркунучту билүү (уландысы)

- Жолдогу адамдарды көрүп турасызбы? Эгер көрүп турсаңыз, кандай ойлойсуз алардын жүрүм-туруму коопсузбу, тобокелчиликке салынганбы же кооптуу эмеспи?
- Кандайдыр бир транспорт каражатын көрүп турасызбы? Кайсы учурларда айдоочулардын жүрүм-турумун коопсуз деп эсептөөгө болот? Кайсы учурда кооптуу?
- Сиз кандай ойлойсуз бул жолдо көрүнбөгөн коркунуч жок эмеспи? Автомобилге же бурчка байланыштуу (мисалы, үй, тосмо, арка, короодон чыгуу ж.б.)?

Балдарга жоопторун күнүмдүк турмушта жолугуучу реалдуу кырдаалдар менен салыштырып көрүүсүн, сабакта үйрөнгөндөрүн практикада колдонуусун түшүндүрүп берүүсүн тапшыргыла.

Балдарга жолду кесип өтүү үчүн коопсуз жерлерди аныктоо жана көңүл бурууга үйрөтүп, «Токто, Кара жана Ук» девизине басым жасагыла.

6-11

САБАК : «Кол көтөргүлө» . Сурамжылоо ¹

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок.

Зарыл убакыт: 30 мүнөт.

Башкы Девизы: Коркунучтарды түшүнүү, кантип жолдогу туура жүрүм-турумду тандоо керек.

Максат : Берилген сурамжылоо балдарга жолдогу ар кандай кырдаалдарда коопсуз жүрүм-турум шартын, ыкмаларын үйрөнүүгө, өзүнүн жеке коопсуздугун сактоого мүмкүндүк берет.

Бул сабак топто өткөрүү үчүн иштелип чыккан. Топтун жетекчиси балдар менен жол кыймылынын шарттарын талкуулоого тийиш. Берилген сурамжылоо балдарга көтөрүлгөн маселелер боюнча өзүнүн жеке пикирлерин айтууга мүмкүндүк берет, ушундай жол менен кантип коопсуз калууну ойлонууга түртөт.

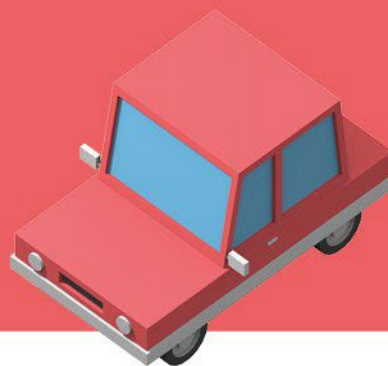
Суролорду бардык балдарга берүү зарыл. Балдар «ооба» же «жок» деп жооп берип, колдорун көтөрүш керек. Топтун жетекчиси жоопторду жазып турушу зарыл.

Суроолор	Ооба	Жок
Сиз кандай ойлойсуз жергиликтүү жолдор балдар үчүн коркунучтуубу?		
Сиз өзүңүздүн райондо сейилдеп жүргөн учурда жүрүп аткан транспорттон жапа тартып калуудан тынчсызданасызбы? ?		
Сиз жол-транспорт окуясынын катышуучусу болуп, транспорт каражатына урунуп калган же транспорт каражатынын астында кала жаздаган учурлар болгонбу??		
Сиздин үйүңүз менен мектептин ортосундагы маршрут коопсузбу?		
Сиз кандай ойлойсуз, сиздин районуңуздун жолдорундагы автомобилдердин агымы кээде абдан тездей сезилеби?		

¹ Бул материал алгач ирет жол кыймылынын коопсуздугу боюнча «Тормоз бер» кайрымдуулук фонду тарабынан жарыяланган. Биз аларга колдонууга уруксат бергендиги үчүн ыраазычылык билдиребиз

. <http://www.brake.org.uk>

6-11

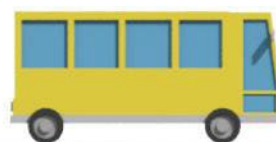
САБАК : «Кол көтөргүлө» . Сурамжылоо (уландысы)

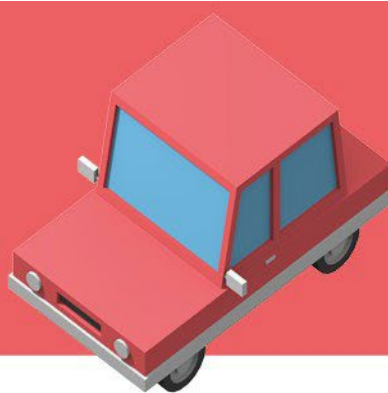
Сиз кайсы бир учурда машинаны абдан тез айдаган айдоочу менен бир машинада болдуңуз беле?		
Сиздин райондун жолдорунда телефонун колдонгон айдоочуларды көрдүңүз беле?		
Сиз кайсы бир учурда телефонун колдонгон айдоочу менен бир машинада болдуңуз беле?		

Балдар суроолорго жооп бергенден кийин көтөрүлгөн суроолордун жана өздөрүнүн жоопторунун үстүндө ойлонууга түрткү бергиле.

Сиз үйрөнүүнү же талкуулоону каалаган суроолор төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

- Мектеп менен үйдүн айланасындагы жолдор кандай көрүнөт?
- Бул жолдордо адамдардын коопсуздугун камсыздоого жардам берүүчү коопсуздукту камсыз кылуу чаралары көрүлгөнбү? Алар көбүрөөк болуш керекпи?
- Жөө жүрүүчүлөр үчүн коркунучтуу жерлер кайсы жерде жайгашкан?
- Кайсы учурда айдоочулар сизди жакшы көрө албайт?
- Абдан коопсуз болуу үчүн сиз алдын ала кандай чара көрө аласыз?
- Сизди коргош үчүн айдоочу эмне чара көрө алат?

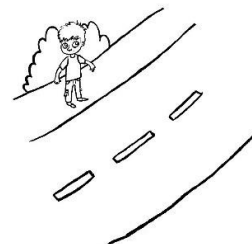

6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: Токто, Кара жана Ук

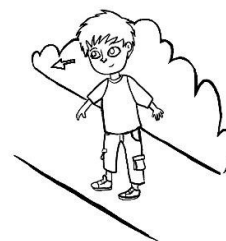
Жолдон өтүү үчүн коопсузураак жерди тап

Жолдун бардык багыты жакшы көрүнө турган, айдоочу сени көрө алгандай жерди тап. Машина чыга кала турган бурулуштан эч качан жолду кесип өтпө.

Токто

Тротуардын четине келгенде токто. Өтүүчү жерге өтө жакын барба.

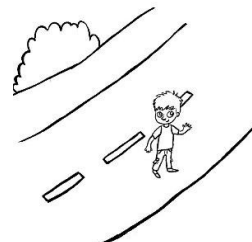
Кара

Өтүүчү жердин айланасын жакшылап караш үчүн өзүңө жетиштүү убакыт бер.

Ук

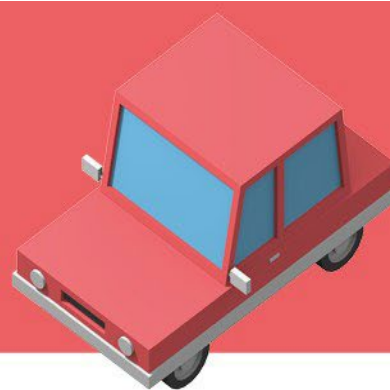
Көңүл коюп ук, анткени кээде транспорт каражатынын жүрүп келе жатканын көрө электе, үнүн угушуң мүмкүн.

Коопсуз экенине ишенген учурда гана өт

Өтүүгө коопсуз, убакыт жетиштүү болгон учурда гана өт. Жолдон өтүп баратып айлананы көңүл коюп кара жана ук.

6-11

САБАК : ЖОЛДОН ӨТҮП БАРАТКАН УЧУРДАГЫ КООПСУЗ ЖҮРҮМ-ТУРУМ – Ролдоштурулган Оюн²

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок. Сиз бул тапшырмада «Токто, Кара жана Ук» таратылуучу материалдарды колдоно аласыз.

Зарыл убакыт: Болжол менен 30 мүнөт.

Башкы Девиздер: Жолдогу коопсуз жүрүм-турум жана «Токто, Кара жана Ук».
Максат : Ролдоштурулган оюн түрүндөгү сабактын негизи катары «Токто, Кара жана Ук» девизи болуп саналат. Практикалык сабак учурунда окутулуучу балдар жолдогу коопсуз жүрүм-турум көндүмдөрүнө көнүгүшөт.

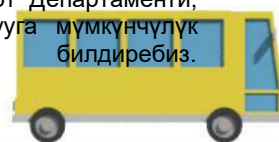
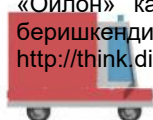
Бул сабактын максаты – балдарга жөө жүрүүчүлөрдүн жолдон ар кандайча өткөн кырдаалын сүрөттөй турган ролдоштурулган оюнга катышуу мүмкүнчүлүгүн берет.

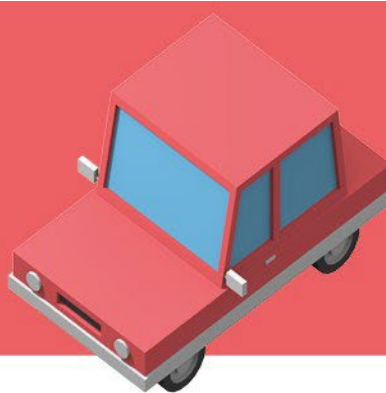
Бул сабакты залда же класс бөлмөсүндө өтүүгө болот. Полдогу жолдун жана жөө жүрүүчүлөр жүргөн тротуардын чектерин белгилеш үчүн түстүү жабыша турган лента, борду пайдалангыла – балдарга жолдогу реалдуу шартта кездешүүчү коркунучтар тууралуу ойлонууга мүмкүндүк бергиле.

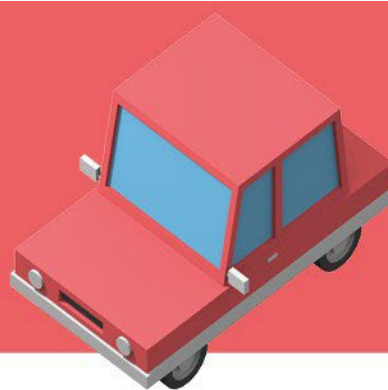
Сабакты баштаардан мурун «Токто, Кара жана Ук» девизинин беш этабын биле тургандыгына көңүл бургула:

- Жолду кесип өтүү үчүн коопсуз жерин тапкыла.
- Токто: тротуардын же жолдун четине токтогула.
- Кара: Өтө турган жердин айланасын жакшылап карап алыш үчүн өзүңө убакыт бер.
- Ук: Көңүл коюп ук. Сен транспорт каражатынын кыймылын көрөөрдөн мурун, үнүн угасың.
- Коопсуз экендигине ишенгенде гана өт. Жолдон өтүп баратканда кара жана ук.

² Бул материал алгач ирет Улуу Британиянын Транспорт Департаменти, «Ойлон» кампаниясы тарабынан жарыяланган, колдонууга мүмкүнчүлүк беришкендиги үчүн аларга ыраазычылык билдиребиз.
<http://think.direct.gov.uk>

6-11

САБАК: Коопсуз сейилде оюну³

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок.

Зарыл убакыт: 15 мүнөт.

Ключевые Девизы: Жолдогу коопсуз жүрүм-турум жана «Токто, Кара жана Ук».

Цель: Бул сабакты мурунку сабактарда талкуулаган коопсуз жүрүм-турум көндүмүн калыптандыруу боюнча девизди иштетүү үчүн колдонула.

Бул жигердүү оюн. Сизге балдарга сиздин көрсөтүүңүз боюнча жасай турган туура аракеттерди үйрөтүүгө туура келет, сиз аны эркин берсеңиз болот. Балдар залда же класста ойлорун топтого тийиш. Көрсөтмөлөр жана аракеттер төмөнкүлөрдө камтылган:

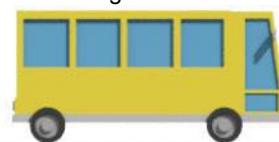
- Бир линия! [Бардыгы биринин артынан бири бир линияга туруш керек].
- Кол кармашкыла! [Жакын турган катышуучу менен кол кармашкыла]
- Тротуар! [Бөлмөнүн тротуарды элестеткен тарабына өткүлө]
- Токто, Кара жана Ук! [Кыймылдабай тынч туруу, айлананы кароо, өтүүгө даяр болуу]
- Өт! [Айлананы кароону унутпай, өтүүчү жерден өтө баштагыла]

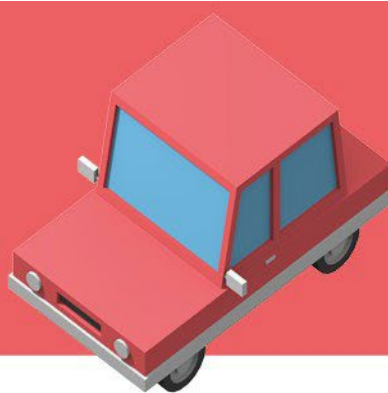
Оюнду баштаардан мурун балдарга сиздин көрсөтмөңүз боюнча жасай турган туура аракетти көрсөткүлө жана ар бир аракетти практикалоосуна мүмкүндүк бергиле. Андан кийин көрсөтмөлөрдү жай атап бергиле. Оюндун идеясы кыймылды аткарууда эң артта калбоодо турат (бирок бул учурда оюндан эч ким чыкпайт).

Жай баштап, кыймыл-аракетке балдар көнүп калганда темпти тездеткиле.

Балдарга суроо берип, эс алганга шарт түзүү менен оюнду аткаргыла. Мисалы, тар жолдон бир линия менен жүрүш керек, эмне себептен өтүүчү жерден кол кармашып алыш керек.

³ Бул материал алгач ирет Улуу Британиянын Транспорт Департаменти, «Ойлон» кампаниясы тарабынан жарыяланган, колдонууга мүмкүнчүлүк беришкендиги үчүн аларга ыраазычылык билдиребиз. <http://think.direct.gov.uk>

6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: Токто, Кара жана Ук. Көнүгүү

Төмөндө жолдон өтүүнүн беш этабы берилген. Аларды ирети менен туура жайгаштыргыла.

Ук:

Кунт коюп ук. Сен транспорт каражатынын кыймылын көрөөрдөн мурун, үнүн угушуң мүмкүн.

Ты можешь иногда слышать движение транспортного средства прежде чем ты его можешь увидеть.

1

Токто:

Тротуардын же жолдун четине токтогула.

2

Коопсуз экендигине ишенгенде гана өт.

Жолдон өтүп баратып да, айлананды караганды токтотпо.

Продолжай внимательно смотреть и слушать, когда переходишь дорогу.

3

Жолду кесип өтүү үчүн коопсуз жерин тапкыла.

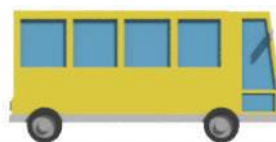
4

Кара:

Өтө турган жердин айланасын жакшылап карап алыш үчүн өзүңө убакыт бер.

5

17

European Bank
for Reconstruction and Development

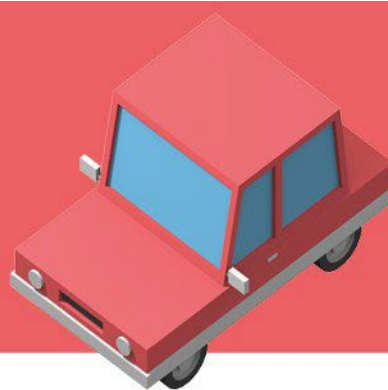

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

Ж О Л
 К Ы Й М Ы Л Ы Н Ы Н
 К О О П С У З Д У Г У
 Б О Ю Н Ч А
 Б И Л И М
 Б Е Р Ы Ы
 Ж Ы Й Н А Г Ы

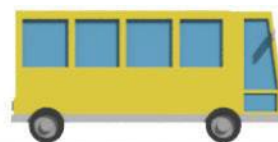

6-11

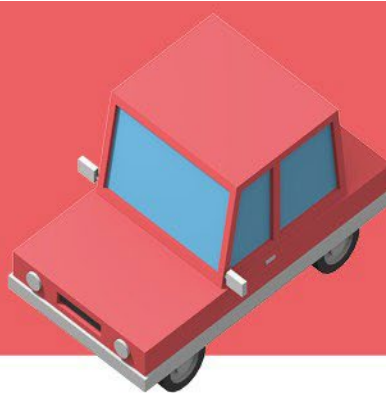
ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: Плакат ойлоп тап

«Токто, Кара жана Ук» девизи тууралуу балдардын эсине сала турган плакат түз.

18

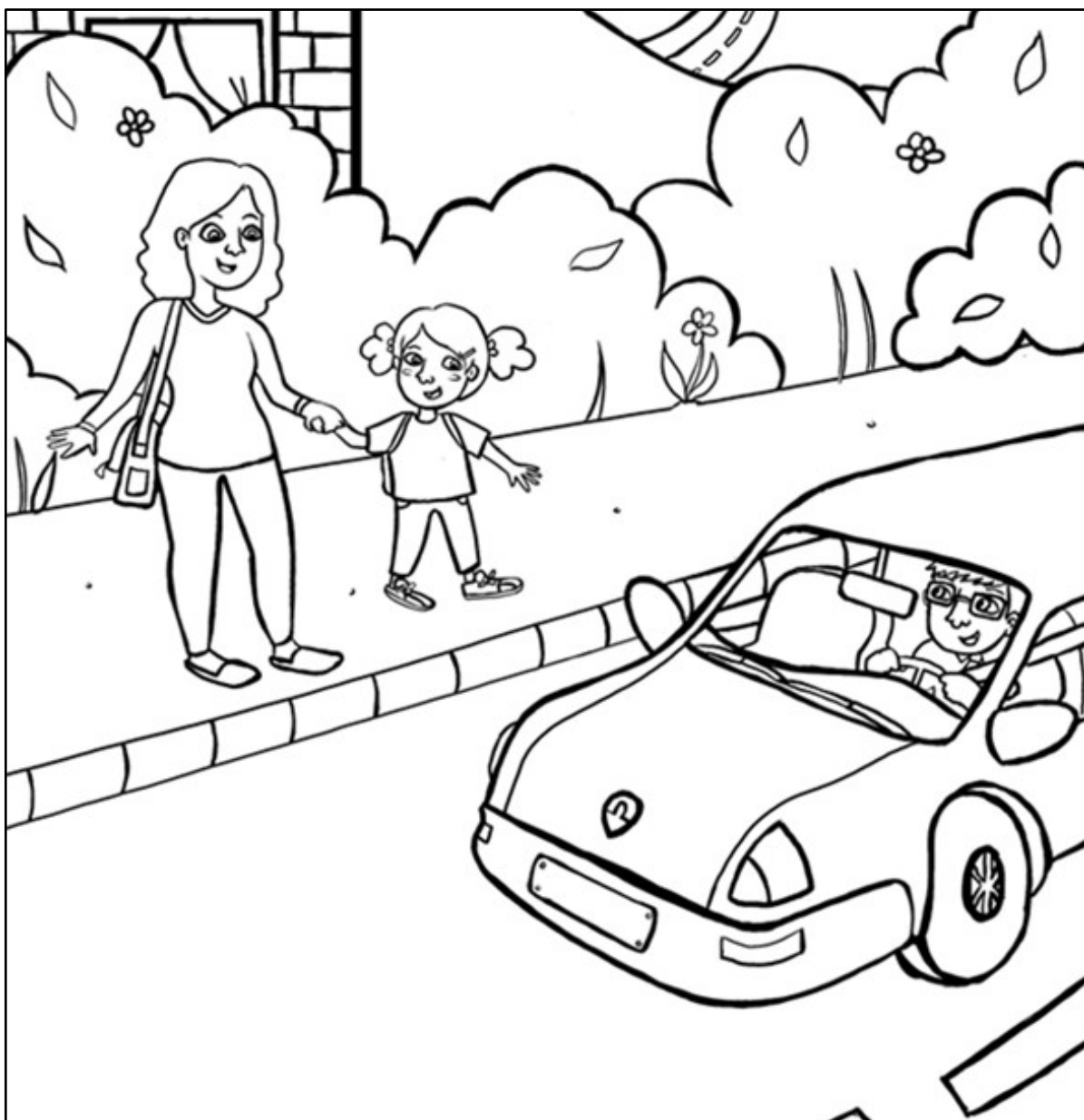
Ж О Л
К Ы Й М Ы Л Ы Н Ы Н
К О О П С У З Д У Г У
Б О Ю Н Ч А
Б И Л И М
Б Е Р Ы Ы
Ж Ы Й Н А Г Ы

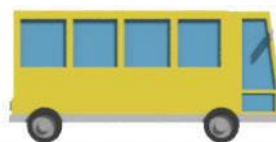
6-11

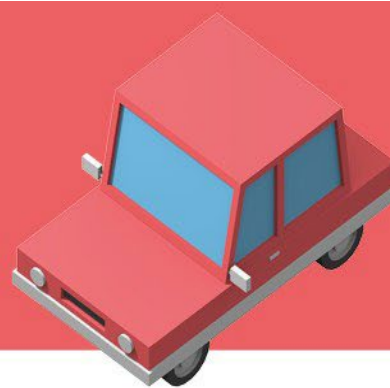
ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: ЖОЛДОН ӨТҮП БАРАТКАНДА КОЛ КАРМАШКЫЛА

Төмөнкү сүрөттү боёгула. Жолдун жанына барган учурда дайыма чоңдордун колун кармап алганды унутпагыла.

19

6-11

САБАК: Сейилдөөгө жүргүлө – Бардыгыбыз Практикага чыгабыз

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок.

Зарыл убакыт: Болжол менен 1 саат.

Башкы Девиздер: Жолдогу коопсуз жүрүм-турум жана «Токто, Кара жана Ук».

Максат: Балдар менен жолдон өтүү боюнча практикалык сабакта жергиликтүү аймакка чогуу сейилге чыгуу менен жолдогу коопсуз жүрүм-турум боюнча алган билимдерин практика жүзүндө ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берүү. Сиз сейилге чыгаардан мурда бардык балдар «Токто, Кара жана Ук» девизин биле тургандыгына көңүл буруңуз.

Бул сабакты пландаштырууда балдар жолдон туура өтүү боюнча жеке тажрыйбага ээ болушу, мындан тышкары жолдогу коркунучтарды билүүсү үчүн узакка созулбаган сейилдөөгө ылайыктап, балдарды кичи топторго бөлгүлө.

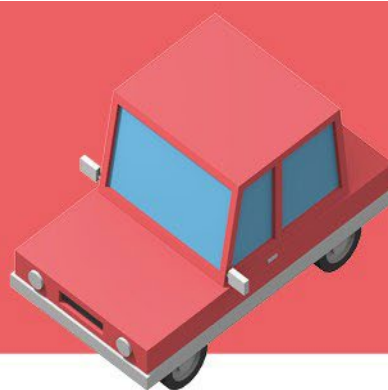
Максаттуу Сейилдөөнү Пландаштыруу

Балдардан кайда сейилге чыгууну каалай тургандыктарын сурап, анын маршрутун тандагыла. Тандап алынган маршрут эки же үч жерден жолдон өтүү мүмкүнчүлүгүн бере турагандыгын карап көргүлө.

Сейилге чыгаардын алдында балдар менен сүйлөшүп, сейил учурунда эмнени көрө тургандыктарын, күтүлүүчү кандай коркунучтардын алдын алууга боло тургандыгы тууралуу пикирлерин сурагыла:

- Коркунучтун кандай булактары зыян тийгизет?
- Коопсуз болуу үчүн алар эмне жасай алышат?
- Балдар сыртта сейилдеп жүргөн учурда коопсуз болуу үчүн аларга ким жардам бере алат?

6-11

САБАК: Сейилдөөгө жүргүлө – Бардыгыбыз Практикага чыгабыз (уландысы)

Балдарга алдыдагы сейилдөө боюнча бир нече эреже ойлоп табууга тапшырма бергиле. Мындай эрежелерге мисал төмөнкүдөй болушу мүмкүн:

- Чондордун жанында бол, сейилге чогуу чыккан жолдошундун колунан кармап ал.
- Жолдун кырынан алыс бол.
- Жолдон өтүү коопсуз болгонго чейин, тротуардын четинде күтүп тур.
- Дайыма Токто, Кара жана Ук девизин жетекчиликке ал.

Сейилдөө

Балдар менен коопсуз маршрут жана анын эрежелерин кайталагыла. Балдарды жупка бөлүп, андан кийин сейилге чыккыла.

Сейилдөөдө бир чоң адам топтун алдында, экинчиси артында боло тургандыгын карагыла.

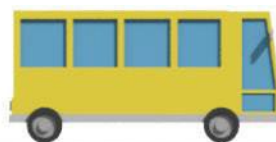
Балдардан айланасын карап, көргөндөрүн атоосун сурагыла:

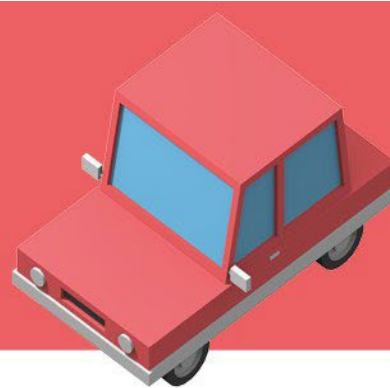
Транспорт каражаттарынын кыймылы? Токтотулган автомобилдер? Кесилиштер? Жөө жүрүүчүлөр өтө турган жолдор? Дарактар? Жол белгилери? Кандай жол – түзбү же бурулушу барбы? Транспорттун агымы кандай жүрөт – жай же тез?

Жолдон өтүүгө даяр болгон учурда, балдар өздөрү өтүү үчүн коопсуз жерди сунуштасын. Алар турган жерди сүрөттөп беришин, жолдогу күтүлүүчү коркунучтарды сөз менен айтып биришин сурагыла. Жолдон өтөөрдөн мурун агымдын арасынан коопсуз учурду күтө турушуна көңүл бөлгүлө.

Жолдон өтүп жаткан учурда алардын беш этапты аткарганына көңүл бургула:

- Жолду кесип өтүү үчүн коопсуз жерин тапкыла.
- Токто: Тротуардын же жолдун четине токтогула.
- Кара: Өтө турган жердин айланасын жакшылап карап алыш үчүн өзүңө жетишерлик убакыт бер.

6-11

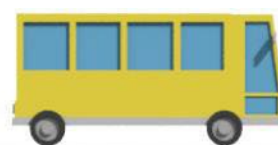
САБАК: Сейилдөөгө жүргүлө – Бардыгыбыз Практикага чыгабыз (уландысы)

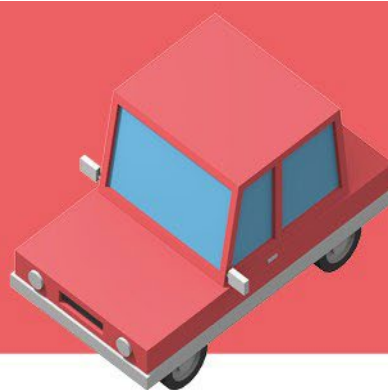
- Ук: Кунт коюп ук. Сен транспорт каражатынын кыймылын көрөөрдөн мурун, үнүн угушун мүмкүн.
- Коопсуз экендигине ишенгенде гана өт. Жолдон өтүп баратып да, айланаңды караганды токтотпо.

Сейилдөөдөн кийин

Балдар менен сейилдөөдөн алган таасирлерин талкуулагыла жана төмөнкү суроолорго көңүл бургула:

- Алар эмнени көрүштү жана угушту?
- Коопсуз болууга аларга эмне жардам берди?
- Аларга кандай коркунучтар жолукту?
- Жолдон өтүп бартакан учурда аларга коопсуз болууга мүмкүндүк берген эрежелерди эстей алышабы?

6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: Аңгеме учуру – Алисанын окуясы⁴

Эгер мен чымчык болсом, кайда кааласам, ошол жакка учмакмын ... мага көздөрүмдү жумуп туруу жагат. Бийик көпкөк асманга карай, көпкөк асманга карай. Алыска-алыска күндүн ысык, кооз нурларын көздөй. Аба менен айланып деңизге карай...

Бул эң жаман учур. Эгер жакшылап кулак салсам, досторумдун үнүн уга алам. Алар мектепке бара жатышат. Бактылуу. Мен да баргым келип атат. Күнгө чыгып ойногум келет. Жөн гана башка балдардын ойноп жатышканын көргүм келет. Мен алар мектептен келе жатышканда, кубалашып чуркашкандагы үндөрүн угам. Кыткылыктап күлүп атышат.

Көңүлүм чөккөн учурда флейтада ойногонго аракеттенем. Музыка мени бактылуу кылууда.

Мен азыр аны эриндеримдин үстү жагына көтөрүп алып барууга, аба топтош үчүн терең дем алганга чамам жетпейт. Ооруйт. Бул абдан адилетсиз. Мен муну жек көрөм.

Болуп өткөн окуяны эстебей коё албайм. Биз бардыгыбыз көлгө баратканбыз. Сейилдөө эң сонун болмок. Мен алдынкы орундукта Апам менен отургамын.

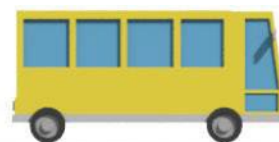
Күн да жаркырап тийип турду. Машинаны ичи ысып чыкты. Абдан ысып кетти. Коопсуздук куру оор болуп, тердете да баштады. Сен муну көрдүң беле? Бул көл! Анан... Мен сууга түшөм. Муздак, муздак сууга... Шамалдын чачтарымды сылаганын сезем. Дээрлик келип калдык. Урааа! Токтодук! Бардыгы тышка чыгышты! "Жок, бүтө элекпиз!", – деди Апам.

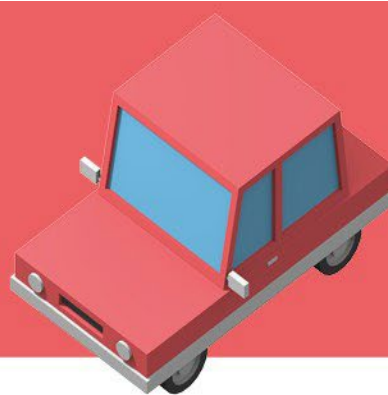
Коопсуздук курун чечтим – абдан ысык – жакшылап көргүң келетУрааа; Мен көрө алам.

Коркунучтуу. Мен ордуман учуп кеттим. Бет маңдайдагы терезеге башым менен урулдум.

Түшүнгөнүм, колум абдан катуу ооруп, дем алганда көкүрөгүм чыдатпай атты. Сыягы бир эки булчуңум тартышып калган окшойт. Апам жайында экен...артта отургандар да эч нерсе болгон жок, бир гана коркуп кетишти. Алар коопсуздук курун курчанып отурушуптур. Машина деле жай бараткан, мен абдан коркуп калдым.

⁴ Бул материал алгач ирет Улуу Британиянын Транспорт Департаменти, «Ойлон» кампаниясы тарабынан жарыяланган, колдонууга мүмкүнчүлүк беришкендиги үчүн аларга ыраазычылык билдиребиз.
<http://think.direct.gov.uk>

6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: Аңгеме учуру – Алисанын окуясы

Атаман сураган учурда: “Ооба, машинаны оңдош үчүн көп акча керек. Миллион эмес...., бирок көп акча”.

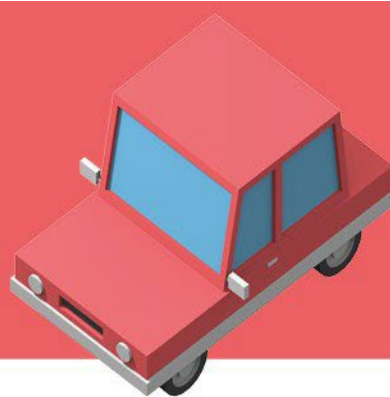
Башка машинаны айдаган аял токтотуш үчүн бош орун издеп атып, башка тарапка туура эмес айдап жиберген...

Шоктонуп, тентектенип кетесиңер деп досторум менен көрүшүүгө уруксат беришпейт. Алар бир-эки жолу келишти, бирок күлдүрүшөт, андан менин көкүрөктөрүм абдан катуу ооруйт.

Дагы жакшы оңдой берди. Мындан да жаман болушу мүмкүн эле. Көкүрөгүм ооруп, флейтаны колума ала албайм, колум абдан ооруйт...Каалаганымды кыла албайм. Көдү кайрадан көрө албай турган болдум. Көп убакка эмес дечи.

Эгер мен чымчык болсом, сабалап туш келди учуп, бирок эч жалгыз калмак эмесмин. Коопсуздук курун чечип жибергеним болду. Кандай гана эсим жоктук кылдым! Бул абдан адилетсиз.

6-11

САБАК : Алисанын окуясы – Кийинки көнүгүүлөр

1. Бул окуядан силер эмнени үйрөндүңөр?

2. Бул окуя сизге кандай таасир берди, эмнени сиздиңиз?

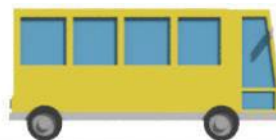
Радиоинтервью

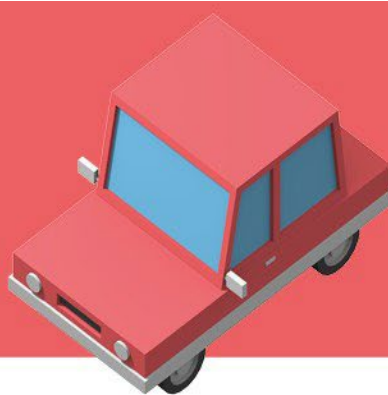
Жергиликтүү радиостанция болгон окуя тууралуу интервью алыш үчүн Алисага келди. Силер Алиса жоопторунда эмнени айтып берип, эмнени жаза турганын элестете аласыңарбы?

Кабарчы: Салам, Алиса, өзүң жөнүндө бир аз айтып бере аласыңбы ?

Кабарчы: Сен жакында жол – транспорт кагылышынан жапа чегип калдың. Эмне болгону тууралуу айтып бере аласыңбы?

25

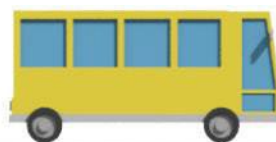

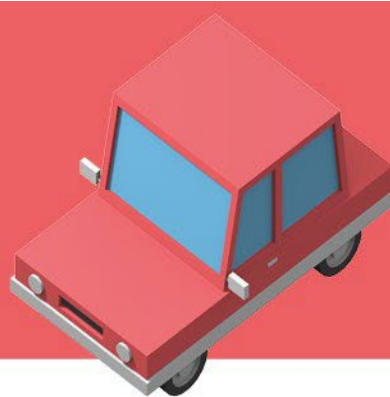

САБАК : Алисанын окуясы – Кийинки көнүгүүлөр

Кабарчы: Мен көрүп тургандай, сага жол – транспорт кагылышынан алган жаракатыңан улам бир топ убакыт төшөктө жатып калууга туура келди. Бул кагылыш сага кандайдыр бир таасирин тийгиздиби?

Кабарчы: Автомобилде баратып коопсуз болуш үчүн башка балдарга кандай кеңеш бересиң?

6-11

САБАК : Коопсуздук куру. Байкоо жүргүзүү

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок.

Зарыл убакыт: 1 саат.

Башкы Девиздер: Жолдогу коопсуз жүрүм-турум жана коопсуздук курун дайыма курчан.

Максат : Балдарга коопсуздук курун курчануу абдан маанилүү экендигин, дагы коопсуз болуу үчүн өзүнүн жеке жүрүм-турумун ыңгайлаштыра билүүгө үйрөтүү.

Бул сабакты өтүү үчүн балдарды кичи топторго бөлүп, бир аз убакытка коопсуздук курун колдонууга байкоо жүргүзүү үчүн жакын жердеги жол кесилишине алып чыгуу керек.

Балдар бир аз убакытка токтой турган, коопсуз, машиналардын агымы жүрүп аткан жердеги жолду же жолдун кесилишин тандагыла.

Балдардан эмнеге байкоо жүргүзүүнү каалай турганын сурагыла, жөнөөрдүн алдында эсепке алып, жазып туруучу барак жасап алгыла. Жүрүп аткан автомобилдерге байкоо жүргүзүү менен алар эмнени көрө алышкандыгын талкуулагыла жана алардын көңүлүн бура турган нерсени сунуштагыла:

- Автомобилдердин айдоочулары коопсуздук курун курчанышканбы?
- Алдыда отурган жүргүнчүлөр коопсуздук курун курчанышканбы?
- Автомобилдин арткы орундугундагы жүргүнчүлөр коопсуздук курун курчанышкан эмес.

Тапшырманы аткарууга жөнөөрдүн алдында балдар жолдогу коопсуз жүрүм-турум эрежесин түшүнө тургандыгына, чоңдордун жанында болуунун зарылдыгына көңүл бургула.

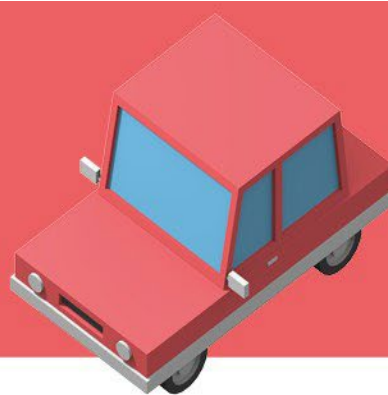
Байкоо жүргүзүүдөн кийин

Балдар байкоо жүргүзүүлөрүн аяктагандан кийин, автомобилдин салонундагы айдоочулардын жана жүргүнчүлөрдүн жүрүм-туруму боюнча жыйнаган маалыматтарын талкуулоо үчүн аларды чогултуп, алардын байкоолорун талдагыла.

Алар балким төмөнкүлөрдү талкуулоону каалашат:

27

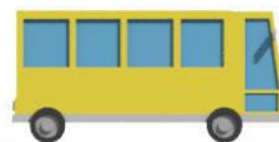

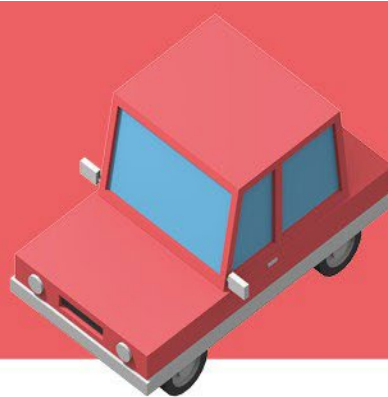

6-11

САБАК : Коопсуздук куру. Байкоо жүргүзүү (уландысы)

- Айдоочулар коопсуздук курун курчанып жүрүшөбү? Айдоочулардын канчасы же сиз көргөн айдоочулардын канча пайызы?
- Алдыда отурган жүргүнчүлөр коопсуздук курун курчанышты беле? Алдыда отурган жүргүнчүлөрдүн канча пайызы же канчасы коопсуздук курун курчанышат?
- Арткы орундуктагы жүргүнчүлөр коопсуздук курун курчанышканбы? Арткы орундукта отурган жүргүнчүлөрдүн канча пайызы же канчасы коопсуздук курун курчанышат?
- Байкоо жүргүзүү менен балдар кандайдыр бир тенденцияны байкаштыбы? Жаш айдоочулар же абдан жаш айдоочулардын жүрүм-туруму айырмаланабы? Эркектер менен аялдар? Чоңдор менен балдар?
- Эмне үчүн жүрүп бараткан автомобилде коопсуздук курун курчануу зарыл экендигин балдар түшүндүрүп бере алышабы?
- Жол жүрүү учурунда алардын өздөрү коопсуздук курун дайыма курчанышабы? Алардын пикири өзгөрдүбү?
- Жүрүп бараткан автомобилде коопсуздук курун курчанууга досторуна жана үй бүлөсүнө түрткү бере алышат?

6-11

САБАК – Аңгеме учуру: Ачык түс – бул Туура (уландысы)⁵

Окутуучунун эсине: Бул сабакты окутуучу өтөт. Бул эскерткичтер топтун жетекчисине гана арналып, балдарга таратуунун зарылчылыгы жок.

Зарыл убакыт: 30 мүнөт.

Ключевой Девиз: Ачык түстө кийин – айдоочулар сени көрбөй калбасын.

Максат: Балдарга баян окуп берип, алдыдагы сабакта көтөрүлө турган суроолорду талкуулоо.

Окуя кече болордун алдынкы күнү Айнуранын курбусунун үйүндө болду.

Айнура толкунданып турду. «Ата, кара түстөгү кечеге кие турган көйнөгүмдү кийсем болобу? Ал жакка жөө эле басып баралы?»

«Сен төрт жашка толбодуңбу, албетте болот деп ойлойм», – деди Атасы. «Бул алыс эмес, жолдун бир аз төмөн жагында эле»

«Ого-го!» Айнура бийлеп, кубанычтуу үн катты. Ал өзүнүн кара көйнөгүн абдан жактырчу.

Кийинки кеч конокторду тосушту. Ал өзүнүн кара көйнөгүн, кара туфлисин кийди.

«Сенин кийимдериң абдан жарашыктуу көрүнүп турат», – деди атасы.

«Бирок сен, жарык чагылдыруучу жең тагынып алганын туура»

Ал ага эки ак байлап коюучу жеңди сунду. «Бирок булар менин жарашыктуу кийимимди бузат», – Айнуранын кебетеси бузулду. «Мен жарашыктуу көрүнбөй калам».

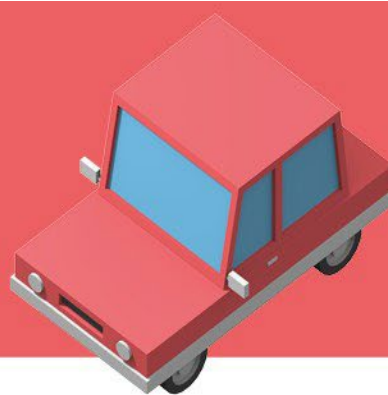
«Бирок булар сенин коопсуздуңду сактайт», – деди Атасы. «Булар караңгыда айдоочуларга сени көрсөтүп турат» .

Атасы өзүнүн жеңин байланып, Айнурага да тагып берди. Бирок Айнура бул жеңдердин жоголуп кетишин каалап турду. Көчө абдан караңгы жана суук болчу. Айнура абдан толкунданып турду, кантсе да Атасынын колун бекем кармап алды.

Айнура алды жакта бараткан балдардын күлкүсүн укту. Караңгыда көрүнбөсө да, үндөрүнөн достору Арсен менен Азаматты тааныды.

⁵ Бул материал алгач ирет Улуу Британиянын Транспорт Департаменти, «Ойлон» кампаниясы тарабынан жарыяланган, колдонууга мүмкүнчүлүк беришкендиги үчүн аларга ыраазычылык билдиребиз.
<http://think.direct.gov.uk>

6-11

САБАК – Аңгеме учуру: Ачык түс – бул Туура (уландысы)

Бир аздан кийин аларды көрдү. Алар жарашыктуу шым, кара түстөгү пальто кийип алышыптыр. Айнура аларды чакырып, балдар тротуарда күтүп турушту.

Күтүүсүздөн Атасы кыйкырып калды «Сактан!»

Короодон жолго карай арт жагы менен автомобиль чыгып келе жатып, туура эле Арсен менен Азаматты көздөй багыт алды. Алардын Апасы өз учурунда көрүп калып, балдарды четке алып чыкты.

Автомобилдин айдоочусу токтоду. «Сиз бизди уруп кете жаздабадыңызбы» баланын Апасы сүйлөдү. Анын үнү ачуулуу чыкты.

«Абдан өкүнүчтүү, мен сиздерди чындап эле көргөн жокмун. Бардыгыңар кара кийинип алыпсыңар».

Айнура Атасын карады, алар андан ары кечеге үн катпастан кетип баратышты.

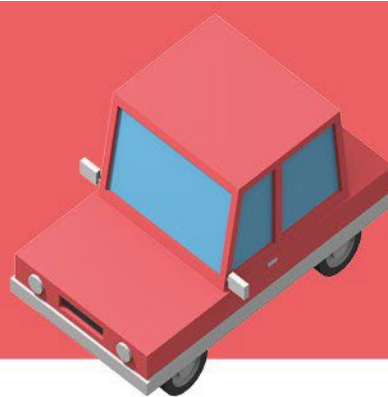
Кийинки күнү ал балдар бакчасына барышы керек болчу. Айнура өзүнүн эң ачык түстөгү кийимин, ачык сары түстөгү жолдору бар пальтосун кийди.

«Сен абдан сулуу көрүнүп турасың» , – деди Атасы.

«Айдоочулар мени көрө алгыдай болушу керек» , – деп жооп берди Айнура.

«Акылдуу кызым» , – деди Атасы. «Күнбү же түнбү, ачык кийинүү туура!»

6-11

САБАК – Аңгеме учуру: Ачык түс – бул Туура (уландысы)

Кийинки көнүгүүлөр

Бул окуяны балдарга окуп бергенден кийин төмөнкү суроолорду талкуулагыла:

- Эмне үчүн Айнура кара кийинип алды?
- Ал кайда баратты эле ?
- Арсен жана Азамат кандай окуяга туш болушту?
- Эмне себептен автомобиль аларды уруп кете жаздады?
- Эмне үчүн Айнура кийинки күнү ачык түстөгү кийим кийди?

Балдар менен алар сабакта кийип турган кийимдери тууралуу сүйлөшкүлө. Ким ачык түстө кийинген? Кимдин кийими кара түстө?

Балдар менен транспорт каражатынын айдоочусуна алар жолдун жанында турганда ачык түстөгү кийим жардам бере тургандыгы, ачык түстөгү кийим балдардын коопсуздугун кантип сактай тургандыгы тууралуу талкуулагыла. Айдоочу баланы кайсы түстөгү кийимден жеңил көрө алат.

European Bank
for Reconstruction and Development

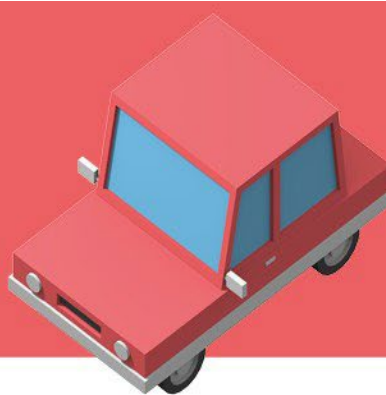
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FOUNDATION

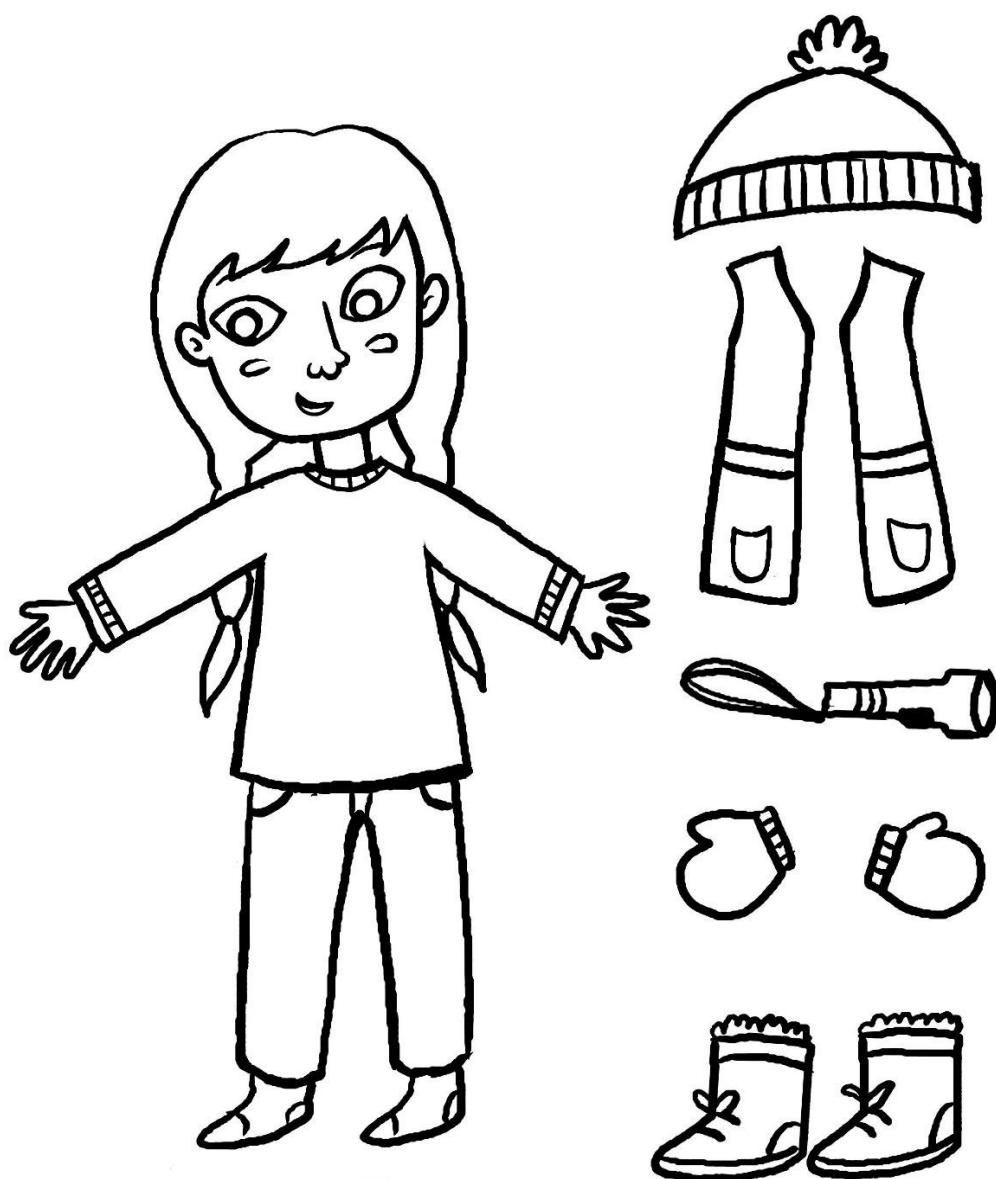
Ж О Л
К Ы Й М Ы Л Ы Н Ы Н
К О О П С У З Д У Г У
Б О Ю Н Ч А
Б И Л И М
Б Е Р Ы Ы
Ж Ы Й Н А Г Ы

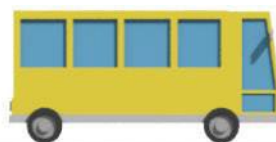
6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛ: Мени ачык түскө боё

Транспорт каражатынын айдоочусуна даана көрүнүп турушу үчүн, кийимдерди ачык түскө боё. Андан кийин кийимдерди кыркып, кызга жармаштыргыла, анткени ал үйдөн тышта жүргөндө коопсуз болсун.

32

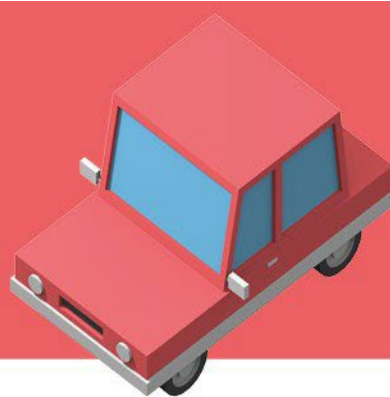
European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: Автомобилдеги коопсуз жүрүм-турум тууралуу окуя⁶

Төмөндө автомобилде өзүн кантип туура алып жүрүү боюнча алты негизги эреже берилген

- Дайыма коопсуздук курун курчан
- Автомобилдин терезесинен эч качан башыңды чыгарба же кол булгалаба.
- Айдоочунун күзгүсүн тоспо
- Автомобилге түшкөн же чыккан учурда, анын транспорттун кыймылынан алыс, капталындагы эшигин пайдалан
- Жүрүп бараткан учурда автомобилдин капталындагы эшигинин кармагычына тийбе.
- Айдоочуну алаксытпа

Ушул эрежелердин бирин тандап алып, ушул эрежеге негизделген жол кыймылынын коопсуздугу боюнча бир окуя ойлоп тапкыла. Бул окуяда автомобилдеги жол жүрүп баратып, бала аз жерден жапа чегип калайын деген окуяны фантазияңар аркылуу ойлоп чыгаргыла.

Өзүңөрдүн окуяңарды айтып берүү үчүн сүрөттөрдүн сериясын тартып, ага тема койгула. Сиздин окуяңыз жүрүп бараткан автомобилдин ичинде коопсуз жүрүм-турум эрежесин сактоонун зарылдыгы тууралуу маалымдоо менен аякташы керек.

⁶ Бул материал алгач ирет Улуу Британиянын Транспорт Департаменти, «Ойлон» кампаниясы тарабынан жарыяланган, колдонууга мүмкүнчүлүк беришкендиги үчүн аларга ыраазычылык билдиребиз. <http://think.direct.gov.uk>

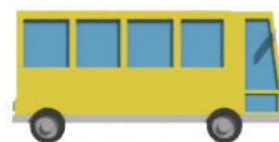
European Bank
for Reconstruction and Development

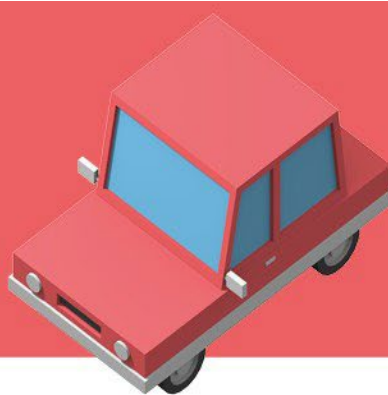

eastt
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

6-11

ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: Автомобилдеги коопсуз жүрүм-турум⁷

Автомобилде жүрүп бараткан учурда коопсуз болуу, жол-транспорт окуясын болтурбоо үчүн өзүн туура алып жүрүү абдан маанилүү.

- Дайыма коопсуздук курун курчан
- Автомобилдин терезесинен эч качан башыңды чыгарба же кол булгаалаба.
- Айдоочунун күзгүсүн тоспо
- Автомобилге түшкөн же чыккан учурда, анын транспорттун кыймылынан алыс, капталындагы эшигин пайдалан
- Жүрүп бараткан учурда автомобилдин капталындагы эшигинин кармагычына тийбе.
- Айдоочуну алаксытпа

Төмөнкү сүрөттү карагыла, балдар өзүн коопсуз алып жүрүшөбү же кооптуубу? Ойлонуп, тапкыла.

Бул жүрүм-турум коопсузбу же кооптуубу ? Эмне үчүн?

Эгер жүрүм-турум кооптуу болсо, аны кантип коопсуз кылып оңдоого болот?

Бул жүрүм-турум коопсузбу же кооптуубу ? Эмне үчүн?

Эгер жүрүм-турум кооптуу болсо, аны кантип коопсуз кылып оңдоого болот?

⁷ Бул материал алгач ирет Улуу Британиянын Транспорт Департаменти, «Ойлон» кампаниясы тарабынан жарыяланган, колдонууга мүмкүнчүлүк беришкендиги үчүн аларга ыраазычылык билдиребиз. <http://think.direct.gov.uk>

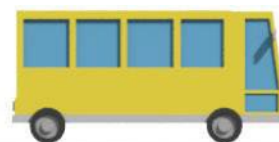
European Bank
for Reconstruction and Development

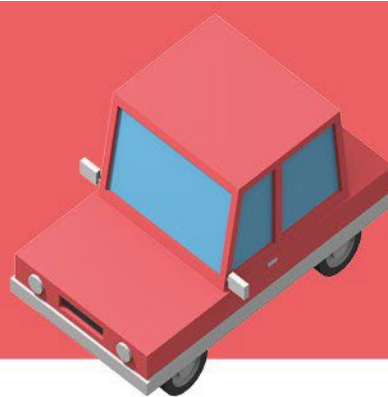
eastt
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

Ж О Л
К Ы Й М Ы Л Ы Н Ы Н
К О О П С У З Д У Г У
Б О Ю Н Ч А
Б И Л И М
Б Е Р Ы Ы
Ж Ы Й Н А Г Ы

6-11

Автомобилдеги коопсуз жүрүм-турум (уландысы)

Бул жүрүм-турум коопсузбу же кооптуубу ? Эмне үчүн?

Эгер жүрүм-турум кооптуу болсо, аны кантип коопсуз кылып оңдоого болот?

Бул жүрүм-турум коопсузбу же кооптуубу ? Эмне үчүн?

Эгер жүрүм-турум кооптуу болсо, аны кантип коопсуз кылып оңдоого болот?

Бул жүрүм-турум коопсузбу же кооптуубу ? Эмне үчүн?

Эгер жүрүм-турум кооптуу болсо, аны кантип коопсуз кылып оңдоого болот?

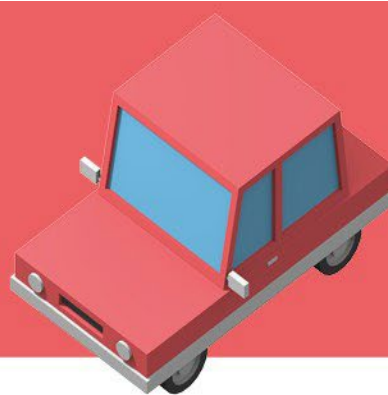

Бул жүрүм-турум коопсузбу же кооптуубу ? Эмне үчүн?

Эгер жүрүм-турум кооптуу болсо, аны кантип коопсуз кылып оңдоого болот?

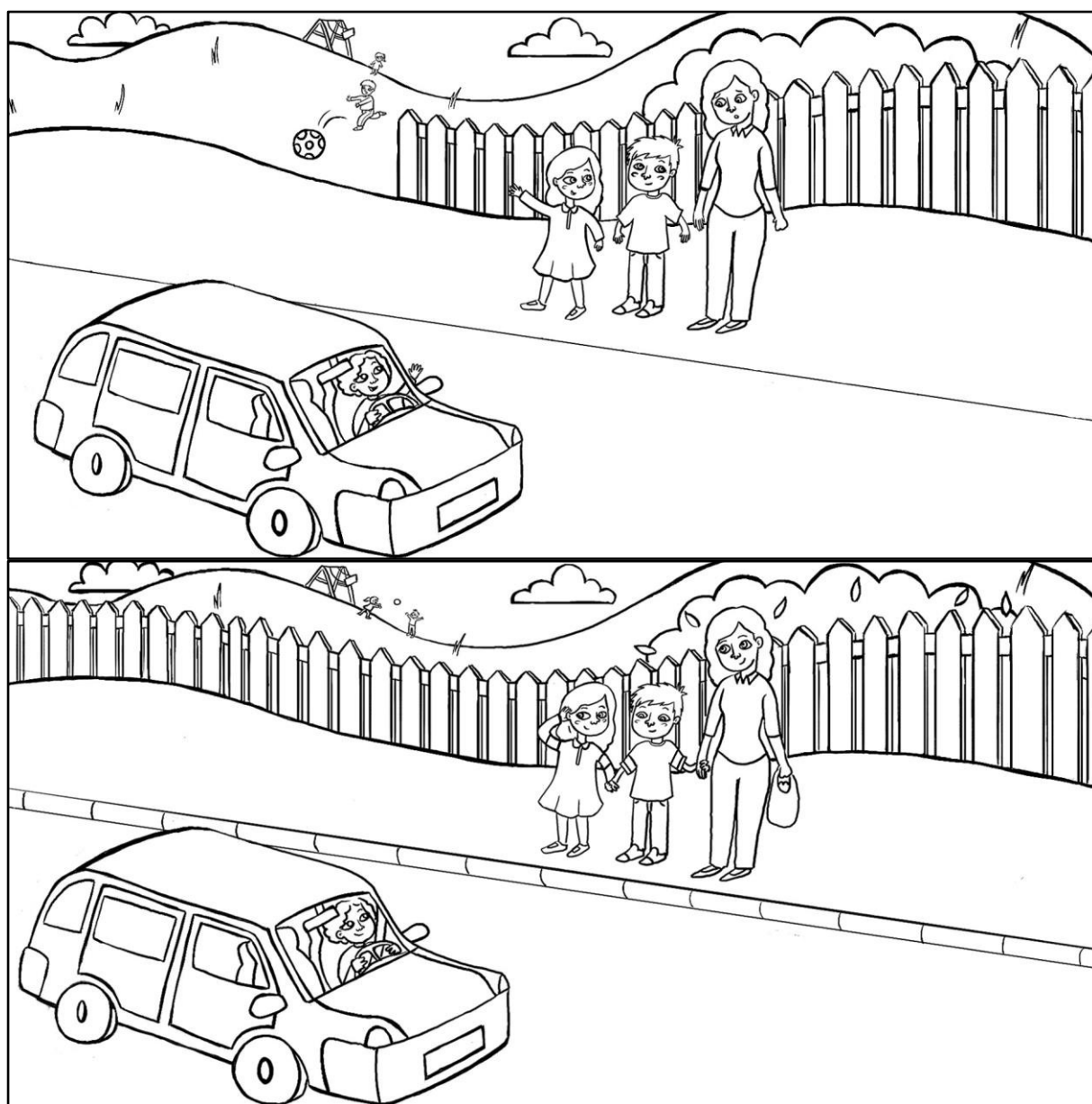
Ж О Л
К Ы Й М Ы Л Ы Н Ы Н
К О О П С У З Д У Г У
Б О Ю Н Ч А
Б И Л И М
Б Е Р У У
Ж Ы Й Н А Г Ы

6-11

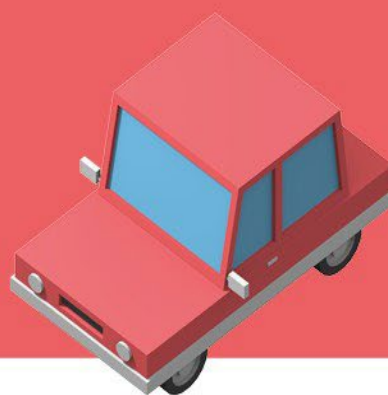
ТАРАТЫЛУУЧУ МАТЕРИАЛДАР: АЙЫРМАЧЫЛЫКТАРДЫ ТАП

Ушул эки сүрөттөгү алты айырманы таба аласыңбы?

36

6-11

Кымбаттуу ата-эне!

Бүгүн Сиздин балаңыз жол-транспорт окуяларынан жапа чеккендердин санын азайтуу боюнча долбоордун алкагында жол кыймылынын коопсуздугу предметин үйрөндү.

Балдар оюн, чыгармачыл сабак, аңгемечинин атынан баяндап берүү сыяктуу ар кандай иш-чараларга жана практикалык сабактарга катышты.

Бул сабактардын милдети баланы жолдо кантип коопсуз жүрүүгө үйрөтүү болуп саналат жана негизги басым төмөнкү девиздерге арналды:

Жолдон өтөөрдөн мурда Токто, Кара жана Ук.

Ачык түстө кийин – айдоочулар сени жакшы көрө алышат.

Дайыма коопсуздук курун курчан.

Автомобилде өзүңдү дайыма коопсуз алып жүр.

Балаңыз менен сүйлөшүңүз, бүгүн эмне менен алектенгенин сураңыз. Балдар кубануу менен эмнени үйрөнгөнүн Сиз менен бөлүшө турганына ишенем.

Балдар материалды практика жүзүндө жакшы өздөштүрүшөт, алардын коопсуздугун сактоодо абдан маанилүү ролду ойной турганыңызды эстен чыгарбай, сиз балаңыз менен үйдөн сыртта көчөдө жүргөн учурда, жол коопсуздугунун көйгөйлөрү тууралуу мүмкүн болушунча дайыма сүйлөшүңүз. Жол кыймылынын коопсуздугу боюнча бул девиздерге ыңгайлуу учур боло калганда эле басым жасаңыз. Ата-эне катары сиз балаңыз үчүн үлгү болуп саналасыз.

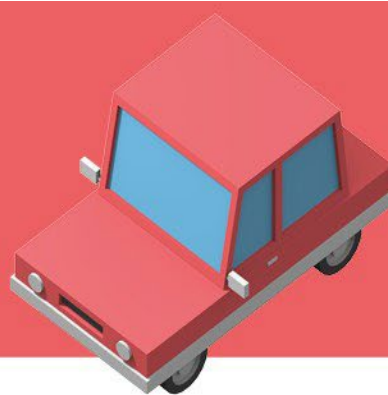
Мындан тышкары, жолдо, автомобилде туура, сабаттуу жана коопсуз жүрүм-турумуңуз аркылуу балаңызга өмүр бою колдоно турган жолдогу коопсуз жүрүм-турум көндүмүн үйрөтөсүз. Биз бүгүн окуткан девиздерди кайталоо менен Өзүңүздүн жана балаңыздын коопсуздугун сактаңыз!

Сиздин колдооңуз үчүн чоң рахмат жана дайыма коопсуздукта болуңуз!

[Атыңызды/ Уюмдун аталышын коюңуз]

Ж О Л
К Ы Й М Ы Л Ы Н Ы Н
К О О П С У З Д У Г У
Б О Ю Н Ч А
Б И Л И М
Б Е Р Ы Ы
Ж Ы Й Н А Г Ы

6-11

Ыраазычылыктар

The Eastern Alliance of Safe and Sustainable Transport благодарит следующие организации за поддержку и помощь в приготовлении этих материалов.

Brake, The Road Safety Charity
www.brake.org.uk and www.roadsafetyweek.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү
банкы www.ebrd.com

FOUNDATION

FIA Foundation
www.fiafoundation.org

Улуу Британиянын транспорт министрлиги жана Think!
Campaign think.direct.gov.uk

Youth for Road Safety
www.youthforroadsafety.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FOUNDATION